

<p>ویژه نامه فصلی شکل‌های مردمی در جامعه</p>	<p>مصاحبه اختصاصی "چیا"، با آقایان ابراهیم مردوخسی، دکتر کاوه باخویشی و حمزه محمدی، در رابطه با نقش تشکل‌های مردمی در جامعه</p> <p>۴</p>	<p>ناساندنی ژیان و ژینگه‌ی گوندی * کانی سپیکه *</p> <p>۵</p>	<p>میریوان و سروآباد همچنان در آتش می سوزند!! ضمیمه</p>
--	--	--	---

سخن آغازین

"به نام خالق طبیعت"

بدون شک امروزه سازمانهای غیر دولتی یکی از مهمترین مولفه های عینی در جهت تحقق اهداف مردمی و بستری مناسب جهت انعکاس مطالبات فروخته جامعه می باشند. یونسکو چهار رکن را برای داشتن جامعه دمکراتیک ذکر می کند. یکی از آنها وجود جامعه مدنی است که زیر ساخت نظام سیاسی دمکراتیک محسوب می شود. تعداد سازمانهای مردم نهاد در جهان روز به روز در حال افزایش می باشد. بطوریکه این رقم از ۲۹۰۰۰ در سال ۱۹۹۵ اکنون به چندین میلیون در جهان رسیده است. برای مثال در کشوری مانند هندوستان، دو میلیون سازمان مردم نهاد وجود دارد. انجمن سبز چیا یاریوان نیز، یکی از این سازمانهای مردم نهاد است که چند سالی است با اهداف زیست محیطی در شهرستان مریوان مشغول فعالیت است. آشنایی و علاقه ی مردم به عضویت و شرکت در برنامه های این انجمن را می توان با استقبال روز افزون از مراسم ها و برنامه های انجمن تشخیص داد. به طوریکه اکنون اکثریت مردم شهر با فعالیت های انجمن آشنا هستند. برای مثال جمعیتی بیش از ۱۰۰۰ نفر در مراسم نهالکاری انجمن شرکت می کنند. و یا روز به روز به تعداد افرادی که در کنترل آتش سوزی جنگلها به یاری انجمن می آیند افزوده می شود. کسی از اینکه در پاکسازی محیط زیست مشارکت کند احساس شرم نمی کند. حال دیگر نام تشکل های مردمی در مریوان واژه ای بیگانه نیست. و این نوید دهنده آینده ای روشن است. آینده ای که در آن، با حضور مردم مسئول دیگر شاهد آتش سوزی جنگلها و یا تخریب وسیع آثار تاریخی و... نخواهیم بود.

موضوع شماره آینده ویژه نامه چیا: "آتش سوزی جنگلها و پیامدهای آن" می باشد. لذا از علاقمندان خواهشمندیم که مقالات و نظرات خود را در این زمینه به دفتر نشریه ارسال نمایند.

"کیست که در قبال سوختن برگهای سبز و محیط زیست بی تفاوت باشد!؟"

عبدالله سهرابی

متن پیام آقای عبدالله سهرابی:

بنام خداوند هستی بخش

مردم فهیم کردستان! همشهریان آگاه و زحمت کش شهرستانهای مریوان و سروآباد!

گر چه غالبا درد دلها و دغدغه های این خدمتگزار شما در باب مسائل سیاسی، فرهنگی و اقتصادی بوده است، اما این بار سخن از سوختن سرمایه های عظیم و کمیاب منابع و مراتع و بویژه جنگلهای سرسبز و خرم دیروز و غرق در دود و آتش این روزهاست، که بی گمان پشتوانه فرهنگ و اقتصاد ماست. بلی سخن از آتش سوزی جنگلهاست، سرمایه ای که متعلق به نسلهای گذشته و حال و آینده است و صرفا امانتی ارزشمند در اختیار ماست.

کیست که در قبال سوختن برگهای سبز و محیط زیست با طراوتی که در روزهای فرح بخش بهاری هزاران گردشگر و مسافر را بسوی خود جلب و جذب نموده است بی تفاوت باشد. البته ما بعنوان امانتدار این سرمایه ملی و جهانی مسئولیت و وظایف فوق العاده ای داریم. بدون تردید اگر این احساس وظیفه و دلسوزی شما و بخصوص همت و تلاش شبانه روزی اعضاء انجمن مردمی "سبز چیا" نبود و چنانچه این عزم و اراده در مبارزه با دود و آتش و از آن مهمتر پیشگیری و آموزش و بسترسازی فرهنگی در سطح وسیعتر و فراگیر تداوم نداشته باشد با نهایت تاسف باید منتظر دیار سوخته ای باشیم

که فقط خاطره ای از روزهای سبز و بهاری آن باقی خواهد ماند. آن وقت نسلهای بعدی ما را نخواهند بخشید. اما بدون شک و گمان بیداری و آگاهی و عزم راسخ و استوار اکثریت شما مانع از این بحران و خسارت جبران ناپذیر خواهد شد. وقتی در گرمترین ساعات روز گذشته با موبایل یکی از جوانان فعال و پرشور عضو انجمن سبز چیا تماس گرفتیم در حین اطفاء و مهار آتش در جنگلهای مشرف به روستای نی بود. گرمای درون و تسلط و پیروزی غیرتمند او را بر دود و آتش به وضوح احساس میکردم. از اینکه او در میدان مبارزه و من در زیر کولر گازی پشت میز بودم شرم سار شدم. امیدوارم فاصله تهران-مریوان و مشکلات فردی و مسائل عمومی موجب کم کاری و عقب ماندنم از این کاروان پیشگام و پیشرو نباشد.

ناگفته پیداست تغییرات جوی و گرم شدن تدریجی کره زمین واقعیتی درد ناک است که طی سالیان اخیر توجه ملتها و دولتها و بویژه طرفداران محیط زیست را به خود جلب نموده است. گرچه میهن و دیار ما نیز تحت تاثیر این تغییرات قرار گرفته است اما به یمن جنگلها و مراتع کم نظیر و ارزشمند کوههای سربلند و سرفراز کردستان این خسارت ها و شرایط دشوار قابل تحمل بوده است. اکنون سوختن و نابودی تدریجی این سرمایه ها از یک سو و کاهش منابع آبیهای سطحی و زیر زمینی و بخصوص معضلات دریاچه زریبار، این نگین دشتهای سرسبز مریوان از دیگر سو، زنگ خطری است که بطور مداوم و روز افزون ما را به اقدامات فوری و مستمر فرا می خواند. کم کاری و غفلت در چنین شرایطی جبران ناپذیر است.

بنا بر این بعنوان عضو کوچکی از جمع بزرگ شما درخواست میکنم به هر شکل و طریق ممکن، بطور مستقیم یا غیر مستقیم، با آگاهی بخشی و فرهنگ سازی، پیشگیری و اطلاع رسانی و از همه مهمتر اقدامات عملی و فوری در مهار آتش سوزی ها و در رفع این بحران و ضرر و زیان جبران ناپذیر ملی و جهانی همگام و هماهنگ اقدام نمایم.

همواره در کنار قله های سرسبز، سربلند باشید.

روستای "نی"، خار چشم دشمنان طبیعت

در تاریخ ۸۹/۴/۲۸، آتش سوزی وسیعی جنگلهای بکر و زیبای اطراف نی را در بر گرفت. از سوی جوانان غیور روستا، با بلند گوی مسجد در خواست کمک می شود. حدود ۲۰۰ نفر بلافاصله خود را به محل آتش سوزی می رسانند، جمعی از اعضای چیا نیز به کمکشان می روند. علی رغم وجود مین و مواد منفجر نشده باقی مانده از جنگ، پس از ۷ ساعت تلاش مداوم، سرانجام آتش را مهار می نمایند اما متأسفانه در همان شب و فردای روز بعد همان جا را آتش می زنند، که باز مردم روستا با هم دلی هم و با نفرات فراوان آن را مهار می نمایند. این گونه بار دیگر جوانان روستای "نی" ثابت کردند که همچنان در کارهای اجتماعی و عام المنفعه پیشتازند. لازم به ذکر است یکی از اعضای فعال انجمن سبز چیا به نام آقای امید حسین زاده در محل فوق دچار مار گزیدگی شده، که فوراً از سوی دوستانش به بیمارستان مریوان انتقال یافته و پس از مداوا و ۲۴ ساعت بستری، از بیمارستان مرخص می شود. شایان ذکر است که مردم روستای نی ثابت کرده اند که نسبت به حفظ و حراست از طبیعتشان، احساس مسئولیت جدی می نمایند. امام جمعه روستا نیز، جمعه گذشته در خطبه نماز جمعه بر حفظ و نگهداری از جنگلهای، وظیفه دینی و انسانی مردم در این رابطه، سخنانی ایراد نمود و از انجمن سبز چیا نیز تشکر کرد. لازم به ذکر است کمیته اطفای حریق روستاهای در تفی و ینگچه نیز جزو فعالترین کمیته های انجمن سبز می باشند، که در خاموش نمودن آتش سوزی سایر روستاها هم نقش اساسی داشته اند.

احساسات پاک مردم را بازیچه گرفته اند

در تاریخ ۸۹/۴/۲۶، پس از ۱۰ بار آتش زدن پشت محله تاز آباد و چهار باغ و خاموش نمودن آن از سوی اعضای انجمن سبز چیا و دوستانشان طبیعت، سرانجام تعدادی که بویی از انسانیت نبرده اند، قسمت درختکاری شده ای که در تاریخ ۸۸/۱۲/۲۳ توسط انجمن سبز چیا و مردم حافظ محیط زیست، نهالکاری شده بود آتش زدند؛ تا به خیال خام خود انجمن سبز چیا و مردم طبیعت دوست را نا امید کنند و احساسات پاک مردم را به بازیچه بگیرند، غافل از اینکه هر آتشی که بر جان جنگلهای زیبای کردستان می افتد، اعضای چیا را شجاعتر، دلیر تر و مقاوم تر نموده و روز به روز به تعداد افرادی که چیا را همراهی می نمایند افزوده می شود.

سرانجام دهخدا هم "زربار" را شناخت

زربار به عنوان شناسه واقعی و اصیل دریاچه آب شیرین شهرستان مریوان، وارد لغتنامه دهخدا شد. محمد شعبانی از مریوانی های مقیم مرکز در یک اقدام شایسته و کارشناسانه، نام اصلی، واقعی و تاریخی دریاچه آب شیرین و منحصر به فرد زربار را وارد بزرگترین لغتنامه ایران کرد. از این پس اشخاصی که قصد استفاده از نام زیبای "زربار" را به عنوان نام تجاری داشته باشند برای ثبت در اداره ثبت شرکتها با مشکلی مواجه نخواهند بود.

جلوگیری از تخریب قه لای نیمام

در پی اطلاع مردم مریوان در تاریخ ۸۹/۵/۱ مبنی بر اینکه عده ای افراد قصد تخریب "مزگه و ته سووره" واقع در کوه امام را دارند تعداد زیادی از مردم و نمایندگان تشکلهای مردمی و مردم روستای به رقه لا، همچنین آقایان باشی و امینی از فرمانداری، و آقای هیوا ناری زاده از اعضای شورای شهر، و نیز رئیس اداره میراث فرهنگی به قصد جلوگیری از تخریب در محل حاضر شدند. که با حضور مردم و مسئولین ادارات مرتبط از تخریب این اثر تاریخی جلوگیری به عمل آمد. شایان ذکر است که کوه امام و "مزگه و ته سووره" از جمله مهمترین آثار تاریخی منطقه هستند که مردم شدیداً به حفظ و حراست از این آثار علاقمندند.

نوجوان سبز

در یک حرکت زیست محیطی در هفته گذشته، یکی از دوست داران طبیعت بنام آقای وفا آتش پاره به تنهایی اقدام به پاکسازی تفریحگاه اورامان نمود. که این امر از احساس مسئولیت شخص نامبرده در رابطه با حفظ محیط زیست حکایت دارد. همچنین در حرکتی دیگر نوجوانی بنام ستار اشتاب، در روستای کانی سانان پس از یافتن خرگوشی زخمی، آن را مداوا نموده و پس از بهبود زخمهایش در طبیعت رها می نماید.

مریوان و سروآباد همچنان در آتش می سوزند

تعداد آتش سوزی جنگلهای مریوان و سروآباد از مرز ۱۶۰ مورد گذشت. با کمال تأسف در دو هفته گذشته نه تنها از تعداد آتش سوزی جنگلهای کم نشده، بلکه این آمار همچنان در حال افزایش است و وسعت جنگلهای محروق بیش از ۶۰۰۰ هکتار برآورد می شود. آمار آتش سوزی دو هفته گذشته جنگلهای مریوان و سروآباد در ضمیمه این شماره درج شده است. در

ضمن انجمن سبز چیا در اطلاعیه ای از شهروندان مریوان و سروآباد برای خاموش نمودن آتش سوزی جنگلها درخواست کرد که به یاری انجمن سبز چیا بشتابند و در هر کجا آتش سوزی مشاهده نمودند، با سایر دوستان خود که مایل به همکاری می باشند، تماس گرفته و اقدام به خاموش نمودن آتش بنمایند. همچنین عاملان و آمران را شناسایی نموده و به انجمن سبز چیا یا اداره منابع طبیعی اطلاع دهند. و به هر طریقی که می توانند از لحاظ مالی، در اختیار گذاشتن وانت خودرو، تأمین سوخت برای خودروهای اعضاء و ... انجمن سبز چیا را همراهی نمایند.

پاکسازی پوشش جنگلی اطراف قبر درویش

روز جمعه مورخه ۸۹/۵/۱ به دنبال فراخوان انجمن سبز چیا جهت پاکسازی پوشش جنگلی پشت قبر درویش زربار از بوته ها و شاخه های خشکیده جهت پیشگیری از آتش سوزی دوباره، رأس ساعت ۸ صبح تعداد زیادی از دوستان محیط زیست در محل حاضر شدند و تا ساعت ۴ بعد از ظهر اقدام به پاکسازی محل نمودند. پوشش جنگلی منطقه مذکور از زیباترین و متراکم ترین پوششهای منطقه مریوان بود که زیبایی خاصی به چشم انداز تالاب زربار می بخشید. اما متأسفانه پوشش جنگلی مذکور به علت آتش سوزی دو سال پی در پی شدیداً آسیب دیده است. در ضمن تصویر قبل و بعد از سوختن این محل در بیلبرد تبلیغاتی چهار راه بابوه، توسط انجمن نصب شده است.

در خوش باشگاه کاراته "ژیانه وه"

در مسابقه کشوری کاراته که در تاریخ ۱۷ و ۱۸/۴/۸۹ به مدت دو روز در شهرستان مریوان برگزار شد تیم کاراته باشگاه ژیانوه (انجمن پیشگیری از اعتیاد) مریوان به مربیگری طالب نحوی مقدم از فعالان ورزشی و فرهنگی مریوان، با کسب سه مدال طلا و پنج نقره و پنج برنز، موجب درخشش تیم کاراته استان کردستان و کسب مقام دوم در کشور شد. اسامی قهرمانان مریوانی به شرح زیر می باشد: مهدی بادان فیروز (طلا) - فواد نحوی مقدم (طلا) - سیوان ماجر (طلا) - سروش صادقی (نقره) - حسین حسینی (نقره) - ساسان کرمی (نقره) - دانیال حیدری (نقره) - راشد محمودی (نقره) - نالان ابراهیمی (برنز) - ربیب منوچهری (برنز) - سامان احمدی (برنز) - فرهاد بلواسی (برنز) - محمد صائب (برنز).

“آموزش مقابله با آتش سوزی جنگلها”

محمد ناجی کانی سانانی

قسمت دوم

خاک یکی از مواردی است، که می توان از آن به عنوان فرونشاندن و خاموش کننده سوختهای سلولزی (ماده اصلی تشکیل دهنده گیاهان و درختان) به کار برده شود؛ بدیهی است که خاک در لایه زبای قشر بوجود آمده خاک زیستگاهها موجود است. این ماده در اثر ریشه دواندن و محافظت توسط پوشش گیاهی از ثبات خاصی برخوردار است، که بایستی توسط بیل و کلنگ، چنگکهای مخصوص، تیشه و... به صورت کوبیده و خورد بر روی شله های آتش افشاندن شود. در مواقع لزوم به صورت پشته بندی سد راه آتش در پوششهای گیاهی استفاده شود.

شاخه سبز درختان جنگلی به خصوص؛ مازو، بنه، بادام، توسک، کیکف و بلوط از پتانسیلهای موجود در هنگام آتش سوزی برای مهار آتش می باشند. شاخه تیر درختچه هایی مانند آلبالو وحشی و بادام کوهی با توجه به تراکم شاخک های خود، دیگر گزینه های موثر در این راستا می باشند. اولویت به شاخه های نورس می باشد که مقداری شیره دارند. چرا که وجود مایع در هر شاخه بر مقاوم بودن در عمل آتش کوبی موثر است.

در صحنه آتش سوزی جنگلها و مراتع توجه به عوامل متعدد لازم است: شیب محل - بافت خاک و نوع بستر - پوشش گیاهی - زمان و وقت - جهت باد.

شیب محل: بدیهی است که در شیبهای تند، با باد موافق و پوشش گیاهی غنی، آتش سوزی از توان تخریبی فراوانی برخوردار است. حفظ تعادل همزمان با اطفای حریق در چنین شیبهایی مشکل است. ابتدایی ترین روش تشخیص شیبهای تند زاویه رویش پوشش جنگلی بخصوص درختان است. تاثیر پدیده وارونگی هوا در شیبهای تند در همسویی با تراکم دود یکی از مواردی است که نشانندگان آتش باید با احتیاطی معنی دار با آن مواجه گردند. در این شبیها مقابله با پرتابه (تاور - وه زه تک) و یا حذر از این سنگهای پر انرژی متحرکه برای حفظ جان لازم است. اولین مانع و پناهگاه در برابر پرتابه، درختان تنومند و صخره سنگ می باشد. در مواقع ضروری، خیز بردن و خوابیدن بر روی زمین در امتداد جهت شیب ضروری است. هر چند فرو نشاندن آتش در شیبهای تند سخت است ولی محافظت و ضمانت مهار آتش نیز ضروری است، زیرا اخگرها و مواد نیمسوز در شیبهای تند بنابر اصل ثقلیت به سمت دامنه شیب تا اتمام ماده سوختنی در حرکت می باشند. بنابر این لازم است چاله هایی در پای درختان ناچاراً خاموش نشده و فروزان، کنده شود، تا اخگرها و چوبهای نیم سوز در آن چاله ها آرامش یابند. مکرر کاریهای آتش نشاندن در اثر بی توجهی به این مورد است. تا آنجا که ممکن است بایستی شاخه های آتش نگرفته را از میان سراسیمی آتش گرفته، برداشت و به کناری نهاد.

ادامه دارد ...

به بیان نیک بین

چیا له نیو ئاورن، پیوهندی پچراوه و ئاگات له ئیکپیی نه ماوه! ئه مشه و چیا له هممو جاریک په ریشتانه، با و تهپ و تۆز هه لئى کردووه ئاوریش بهر بهر، بهر هه ئه سینتیت.

بیهینه ره بهر چاوت ...

فریای کام خه م که ویت؟! دوژمنه کهت به هیزه، ئه مشه و خه می دارستانه به خۆله میش بووه کهت؟ یان که می هیز و هیلاکی هاوپی سهوز بیره کانت؟ یان ئیکپیی ون بووه کهت له چری ئاوریکی نیو تاریکی شهو؟

چیا که می نه بووه له م شهوانه به لام چهن جاری تر بهرگی خه می وا قورس بگری؟

کات ژمی له هی به یانی لای داوه، ئه ندامانی چیا هه رچه نه خه مبار به لام سه ره زانه ئه گه ریته وه! له م سه ره تای هاوینه به دهیان شهو و دهیان رۆز زۆر تر له ۱۲ کات ژمی له خه بات بوون له گه ل ئاور! سهیره هه ره له م ماوه دا، بهرپرسی بهرپیزی ئیداره ی سهراوه سروشسته کانی مه ریوان له وتو و یژیک له گه ل کانالی پاریزگای کوردستان؛ به پاشکاو، به زمانی .... ناماری نیوه ی له ئاوره کانی مه ریوانی به درۆ خسته وه!! به لام ئیستا هه ره به زمانه پیی ئه لئین؛ ریزدار، ئیستا برۆن له مارکیته سه ره کۆلانه که تان پرسیار بکه ن؛ دلنیا بن روبه که یان بووه

بهرپرسی بهرپیزی بووه!!

جیگای ریز و دلخوشیه، که کارمه ندانی ئیداره ی سهراوه سروشسته کان سه ره پای که می هیز و نه فهره کانی هممو کاتیک له ئاوره کانا، هاوپیی چیا ئه که ن. به لام دیسان چیا هه ره پیوستی به هه موو شار و لادی کانه بین به هاوپی و هاوپی. من و تویش ئه توانین هاوپی و هاوده نگ له گه ل هه نگاوه کانی چیا بین، بین به هیزی پشتیوانی چیا بو پاراستنی نیشتمانه پر ده ره که مان.

یا هینده خۆ به خش و دل فراوان بین شان به شانی هاوپی سهوز بیره دیرینه کانی چیا سه فهر که بن، یان له بواری مادی هه رچه نیش که م، بین به یارمه تیده ری ریخستنی سه فهره کانی ئاور.

کات ژمی له ۱۱ شهو تی په ریوه و چاوه پروانی، هاوپی کانت بگه ریته وه! ئه مه جاری یه که م نیه که وا به ره و دره نگان ئه رۆن!

دل پهراوکی و ترس و گومان سه رتا پات ئه گریت و هه ست به و په ری بی ده سه لاتی ئه که ی! کات له ۲ نیوه شهویش لای داوه! دل ته وه خته گر بگری، وه کوو گری دارستانه کانی کوردستان!

سه فهر! سه فهر بو دارستانه ئاور تی بهر بووه کانه که هه موو ساتیک له م وه زهدا دووباره و دووباره ئه بیته وه! مه قسه دی سه فهره کهت ناو دلئى گری دارستانه کانه، بهرنامه ت کوژاندنه وه و راگیر کردنی سووتانی دارستانه کانه! جانتا که ی ده ستت بریتیه له ته ورزین و چه نگه له و ته وراس و ... ئه مانه ئاسایی ترین و سه ره کی ترین پیوستیه کانه که تو ئه توانی له گه ل خۆت بیبه ی، گه ریش فریا که وتی ۲-۳ که یس ناو که زۆر جاریش که س دلئى پروایی نادا بیخواته وه! بیهینه ره بهر چاوت ...

۱۲ کات ژمی شه ره ئه که ی له گه ل ئاور! هیلاک بووی، تینووت بووه، پاش ماوه یه ک ئاوت فریا ئه خه ن، دل ته پروایی نادا پیش هاوپی کهت بیخویته وه، ئه ی ده ی به ئه و! ئه ویش وه ک تو! هه ره وا ده ستا و ده ست ئه گه ری و ئه گاته وه ده ستی خۆت، هیشتا که س نه یخوارده ته وه!

سه ره ئه گه ری دار به رووی نیوه گیان به بی ده نگى تکا ئه کا و هاواری بیده نگیه که ی له دل ته ئه دا، بی شک و گومان ئه یژیتته بن داره که و وا هه ست ئه که ی تیر ئاوت خوارده ته وه! بیهینه ره بهر چاوت ...

ئه مانه چیروک نین، دووباره بوونه وه ی کاته کانه، زانکۆیه که له ویزدان و مه عریفه ت و دل سوژی! یه ک له هه زاران به سه ره اته کانی ئه ندامانی چیا له نیو ئاور!

رۆژی ۸۹/۴/۱۵ هاوکات ۱۰ شوین سووتا، ئه بی چیا چهن دل فراوان بیته هه ره به هیوا بیته بو راگیر کردنی؟! شهوی ۸۹/۴/۲۳ له سه ره ۸۹/۴/۲۴ زۆر تر له ...

هیکتار سووتا زۆر تر له ۱۲ کات ژمی ره ۲ ئیکپیی

مصاحبه اختصاصی "چیا"، با آقایان ابراهیم مردوخی، کاوه باخویشی و حمزه محمدی، در رابطه با

نقش شکل‌های مردمی در جامعه

نقش شکل‌های مردمی در جامعه، موضوع این شماره نشریه "چیا" است. بر آن شدیم که مصاحبه‌ای در این خصوص با جناب ماموستا ابراهیم مردوخی و آقایان دکتر کاوه باخویشی دکترای جغرافیا و حمزه محمدی کارشناس ارشد جامعه‌شناسی؛ از فعالان فرهنگی - مدنی مریوان، داشته باشیم.

سوال: لطفاً تعریفی از شکل‌های مردمی، یا مردم نهاد ارائه کنید.

حمزه محمدی: بر اساس گرایشها و حوزه‌های مختلف فکری و سیاسی تعاریف متعددی از شکل‌های مردم نهاد ارائه شده است. با این حال به نظر می‌رسد این تعریف که کارگاه آموزشی شکل‌های غیر دولتی (باتکوک، ۱۹۸۸) ارائه کرده است تعریف جامعی باشد: سازمان‌های غیر انتفاعی، داوطلبانه و توسعه‌مدار، که در جهت منافع اعضا به عنوان یک سازمان خودجوش - یا سایر افراد جامعه - به عنوان یک سازمان کارگزار عمل می‌کنند.

سوال: تاریخچه مختصری از شکل‌های مردمی در ایران و جهان بیان بفرمایید.

حمزه محمدی: شکل‌های مردمی و داوطلبانه در سراسر تاریخ در حیات اجتماعی حضور داشته‌اند. در اروپا، در روم باستان شاهد حضور و فعالیت انجمن‌های داوطلبانه هستیم. در قرون وسطی دامنه فعالیت انجمن‌های داوطلبانه تحت سلطه و حاکمیت کلیسا به شدت محدود شد و صرفاً انجمن‌های تحت نظر کلیسا حق فعالیت داشته‌اند. می‌توان گفت تنها در دو قرن اخیر است که این شکل‌ها به شکل ساختارمند رشد و توسعه یافته‌اند. صلیب سرخ جهانی از اولین شکل‌های مردم نهاد مدرن محسوب می‌شود. واژه NGO برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ در قطعنامه شورای اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل مورد استفاده قرار گرفت.

در ایران تشکلهای مردمی در قالب انجمن‌های خیرخواهانه و داوطلبانه از صدها سال پیش در صحنه اجتماعی وجود داشته‌اند ولی در قالب مدرن شاید عمر آنها به سختی به نیم قرن برسد. به لحاظ آماری ۸ درصد از شکل‌های مردمی در دوره قبل از انقلاب تاسیس شده‌اند. در فاصله سال‌های (۵۹-۶۸) ۸٪، از (۶۸-۷۵) و طی برنامه‌های توسعه اول و دوم ۳۲٪، و از سال (۷۶-۷۹) ۴/۵٪ شکل‌های مردم نهاد مجوز فعالیت گرفته‌اند. درصد‌های آماری بیانگر رابطه مستقیم بین فضای ساختاری و رشد کمی و کیفی شکل‌های مردمی

است.

سوال: شکل‌های مردمی ایران با چه موانع و مشکلاتی روبرو هستند؟ این شکل‌ها چگونه می‌توانند فعال‌تر عمل نمایند؟

حمزه محمدی: مشکلات ساختاری از مهمترین موانع هستند. ساختار سیاسی مرتباً شکل‌های مردمی را از ورود به عرصه سیاسی منع نموده و برای انواع مجوز تأسیس و فعالیت‌های آنان اقدام به ایجاد رویه‌های دیوان‌سالاری بسیار عریض و طویل نموده است که در اغلب موارد گذراندن آن نیاز به ماهها زمان دارد. شاید در آخر کار مجوزی هم داده نشود. بنابراین تغییر نگرش سیاستمداران و پذیرش نسبی شکل‌ها می‌تواند جامعه را در مسیر توسعه و تغییرات اصلاح طلبانه قرار دهد.

از طرف دیگر ساختار فرهنگ سنتی جامعه نیز به نوعی مانع جدی بدل شده است. همچون ساختار سیاسی، بخش‌هایی از جامعه نیز در مقابل تغییر آن هم در لایه‌هایی از فرهنگ و ذهنیت مقاوم هستند. آنها فعالیت شکل‌های مردمی را در راستای عقلانی‌سازی جامعه به نوعی ازهم‌گسیختگی و از دست رفتن ارجاعات هویتی و کنشی تعبیر می‌کنند. همچنین تعقیب اهداف جمعی به دلیل نهادینه نشدن فرهنگ مشارکت از اهمیت چندانی برخوردار نیست. ریسک‌پذیری سیاسی، بی‌تفاوتی افراد به سرنوشت جمعی و احساس درماندگی در مقابل ساختار، از دیگر عوامل فردی رکود فعالیت شکل‌های مردم نهاد می‌باشد.

در نهایت شکل‌های مردمی به لحاظ مالی در مضیقه قرار دارند. حق عضویت اعضا بدلیل تعداد کم اعضا و موقعیت ضعیف مالی آنها کفاف تأمین هزینه‌های شکل‌ها را ندارد. هنوز ۸/۴۲٪ از شکل‌های مردمی با بودجه‌های دولتی سرپا هستند و هیچ‌گونه استقلال تصمیم‌سازی ندارند. بنابراین رشد و گسترش فعالیت شکل‌های مردمی به فضای سیاسی مساعد، تغییر نگرش‌های عمومی و بهبود ساختار درونی آنها وابسته است.

سوال: وضعیت تشکلهای مردمی را در مریوان چگونه ارزیابی می‌کنید؟

دکتر باخویشی: متأسفانه تعدادی از شکل‌های مردمی شهر مریوان یا به علت کم‌کاری اعضای اصلی و یا بی‌تفاوتی موجود، در وضعیت انفعالی به سر می‌برند. تا جایی که حتی برخی از تشکل‌ها صرفاً در ایام تعیین هیأت مدیره به آرای عمومی

مراجعه می‌نمایند و در سایر ایام فعالیت، از پتانسیل قابل توجه اعضا به نحو مطلوبی نتوانسته‌اند در جهت اهداف تشکل بهره ببرند. که این ضعف هم تا حدی انجمن سبز چیا را شامل می‌شود.

سوال: آیا فعالیت تشکلهای مردمی در مریوان را مطلوب ارزیابی می‌کنید؟

ماموستا مردوخی: نه‌خه‌یر، چونکه تاییه‌تمه‌ندی ئەو ریک‌خراوانه ئەوه‌یه که: کۆمه‌لگا ئاگادار بکەنەوه و له گەڵ هه‌موو چین و تووئێژیکدا پیوه‌ندی بگرن - خه‌لک بو هه‌وکاری و هه‌ره‌وه‌ز راکێشن - بو به ده‌ست هێنانی سامان و سه‌رچاوه‌ی سامان به‌خشی بو ئەنجام دانی چالاکیه‌کان هه‌ول‌بدن - په‌ره‌بدن به چاودیری گشتی - بو ساز کردنی پیوه‌ندی و هاونا‌هه‌نگی له گەڵ لایه‌نی ده‌سه‌لات هه‌ول‌بدن - هه‌لسه‌نگاندنی چالاکیه‌کان و ئاماده کردنی باروودووخ و... ئەرکی ئەوانه.

به‌لام به‌داخه‌وه ئەم تاییه‌تمه‌ندیانه له ریک‌خراوه خه‌لک‌یکه‌کانی مه‌ریواندا به دی ناکرێت، که واته چالاکیه‌کانیان لاوازه و جیی ره‌زاهه‌ندی نییه.

سوال: نقش انجمن سبز چیا را در مریوان چگونه ارزیابی میکنید؟

دکتر باخویشی: بدون شک اگر انجمن چیا را فعال‌ترین تشکل در نظر بگیریم، یکی از فعال‌ترین تشکل‌های موجود در مریوان می‌باشد. تلاش‌های خستگی‌ناپذیر چیا در مهار آتش‌سوزی‌ها، برگزاری جلسات متعدد در زمینه‌های مختلف زیست محیطی، تعامل با نهادها و سازمان‌های دولتی مرتبط با محیط زیست، سازماندهی نیروها (البته در سطح ضعیف) تعیین خط‌مشی‌های زیست محیطی و ... نمونه‌ای از اقدامات مفید چیا است که در طی چند سال اخیر فعالیت این تشکل انجام گردیده است.

سوال: به نظر شما عمده‌ترین مشکلاتی که تشکلهای مردمی در مریوان با آن روبرو هستند کدامند؟

ماموستا مردوخی: گرینگترین ئاسته‌نگ و کۆسپه‌کان؛ ئاگادار نه‌بوونی خه‌لک له په‌یره‌و و پرۆگرام و ئامانج و چوارچۆوه‌ی چالاکیه‌کان - ...

“ژینگه پاریزی له گونده‌کانی ناوچه‌ی مهربوان” (۲۳)

ناساندنی ژیان و ژینگه‌ی گوندی کانی سپیکه

۱۱ سال پێس ئیستا، چەند کەسیکی دۆستی ژینگه، له کەش و هەوای تەماوی دژی ژینگه‌یی ئەو سەر دەمه‌دا؛ له هەمبەر کەسانیک هەلوێستیان گرت کە پای پەلەوهره یەخ بەستووە کانی سەر زریباریان بەو پەری بێ بەزەیی ئەبڕیوه، کەسانیک کە چرکە یەک نالە‌ی تاپەر و ساچمە زەنە کانیان، بێ دەنگ نەدەبوو، کەسانیک کە پێس و بۆخلی و شپەرەزی ببووە هێمای ژیانان، کەسانیک کە ماسیە کانی زریباریان له هەموو وەر زە کاندای بۆ خۆیان ئەویست، کەسانیک کە دژی سەوزی دارستانەکان بوون، کەسانیک کە پەتی سێدارەیان خستە گەردنی زریبار، کەسانیک کە سووتانی دارستان و خنکانی زریبار گەورەترین ئاوتی دواڕۆژیانە و کەسانیک کە سەوز بوونی ژیان و ژینگەیان لا گالته‌یه. ئەو چەند کەسە کە سەرەتا ژمارەیان له قامکەکانی دەست تی نەدەپەری، هەرچی خۆشەویستی بوو، بۆ زێد و گوند و نیشتمانی خۆیان ئەویست. بۆیە ئەوان بناخە “نەنجومەنی سەوزی چیا”یان دارشت. ئەو نەنجومەنە کە ئیستا بوو تە هەیکەلی له سەوزی ژیان و ژینگە‌ی شار و گونده‌کانی مهربوان و هەورامان. کانی سپیکه له گەل یەنگیجە، ئەو گوندانە بوون کە ئەو چەند کەسە له‌وی، “چیا”، له سەر دەستی ئەوان، له دایک بوو. لەم حەلقەدا گوندی “کانی سپیکه” به ئیوه ئەناسیین. ئەویش به هۆی دۆستی ریزدار و خۆشەویستی “چیا”، ژیان و ژینگە‌ی سەوز، مەلا ئەحمەد موسەنەفی.

یەکی له ناوایەکانی بەری زریبار، کە کەوتوو تە ۸ کیلومەتری خۆرنشینێ شارێ مهربوان و، له مابەینی گونده‌کانی یەنگیجە و پیرسەفا دایە، کانی سپیکه‌یه. ئەم گونده سەر به بەخشدارێ خاومیراویە، کە ناوەندە کە‌ی بەر دەره‌شەیه و ۲ کیلومەتر، له کانی سپیکه دوورە. ئەم دێیە ۱۳۱۰ مەتر له رووپەری زەریاوه بەرزە و پانی و دریزی جوغرافیایی؛ ۳۵ دەرەجە و ۳۵ خولەک و، ۴۶ دەرەجە و ۶ خولەک. ژیان و ژینگە‌ی ئەم ناوایە پێوەندی راستەوخۆی به گۆلی زریباروه هەیه و ئەم گۆلە، له ۲ کیلومەتری باشووری رۆژه‌لاتی دایە. ریزە‌ی دانیشتوانی کانی سپیکه، ۲۷۳ کەسە و ۶۳

بنەمالەن. تەنیا ۶ یا ۷ بنەمالە لەم گونده‌باریان کردوو بۆ مهربوان و زۆر بە‌ی دانیشتوانی، ژیانان له پەنای زریبار و داوینی کێوه‌کانی قووچەلووس و هەوارە بەرزە و له بەر کانیەکانی قامیشلە، کانی رەش، کانی هەوارە بەرزە، کانی دێ کۆن و کانی گەورە‌ی ناوایی؛ نەگۆریو تەوه به ئالۆزی و هەرا و هوربای، به ناو شاری مهربوان. کانی سپیکه گوندیکی بەربلاو و دلنشین و، زۆر خۆش ناو و هەوا و، خاوەن دیمەنیک سیحراویە و دەیان دارستان و دەشت و مەزرا، ئەم گونده‌یان له نامیز گرتوو. میژینە‌ی و رابردوو و بەسەر هاتە کانی ئەم ناواییە، له بەر نەبوونی بارەگا و بنکە‌ی میژووناسی، وەک میژووی کوردستان له تەم و مزی فەرماوشیدا، شاراو و نادیارە. له نزیک زۆر بە‌ی گونده‌کاندا، دێ کۆنیک هەیه. به راستی، ئەمە نامازە به چی دەکات؟ کانی سپیکه‌ش دێ کۆنی هەیه و ئاسەواری مەگەوت و گۆرستانی کۆن و ناسیاو، دەبێنرێت. ئەمانە هەموو پێشینی ژیان ئەم ناوچە، دەگەرێنێتەوه بۆ سەدان سال پێس ئیستا. به تاییەت کانیەکی گەورە و پر ناو، به ناو کانی سپیکه‌وه، کە ئیستە کانی ناوایی پێ ئەلین، ناوەدانی و ژبانی بەم ولاتە بەخشێوه. به تاییەت کشت و کالی کردوو تە پیشە‌ی سەرەکی بۆ دانیشتوانی ئەم دەقەرە. ئیستە‌ش، کار و پیشە‌ی کانی سپیکه‌یی، کشت و کال و نازە‌لداری و باخ و بێستان کاری و، هەر وەها کاسبی سەر سنوورە، کە زۆرێک له لاوه‌کان پێوه خەریکن. بەر هەمە کشت و کالی و باخدارێ ئەم دێ؛ تووتن، گەنم، جۆ، نۆک، تەماتە، خەیار، تری، سیو، قۆخ و شیلانە و هەلووژە و کالەک و شووتی و تەرە کالی دیکە‌یه. نازە‌لداریش کە کەم بوو تەوه و کاسبی سەر سنوور بوو تە پیشە‌یەکی گرینگ بۆ برێک له بنەمالە‌کان. دیارە، کانی سپیکه؛ به خۆشپەوه ناوی زۆرە. بۆ کشت و کال و، بۆ خواردنەوه، هیچ گرفتیکیان نییه. ناوی خواردنەوه‌ی کانی سپیکه له چا “عەمیق” ه کانی، لای بەر دە ره‌شەوه کە دەرژیتە “مبەع” تاییەتی، پۆمپاژ دەکرتە ناوایی و به لوولە کیشی به سەر خە‌لک دا، دابەش دەبێت. هەر چەند به داخه‌وه برێک له بنەمالە‌کان لەم ناوی خواردنەوه بۆ کشت و کال، کە‌لک وەر دەگرن و ئەمە ناکاریکی ناهەموارە و زیان دەگەینێت به هەموومان و پێ دەچیت له داها توودا قەبران بخولقینێت. پێویستە دایەرە “تابفا” سەرنج بداتە ئەم ناکارە. کانی سپیکه له سالی ۱۳۷۹دا جاده‌کە‌یان بۆ ئیسفالت کردوو و هاتووچوو بۆ خە‌لک زۆر ئاسان بوو تەوه. له سالی ۱۳۶۳دا بەرقی بۆ کیشراوه و له یەکەم ناوایە‌کان بوو کە له‌وه بەرە کە تە

بەهرە‌مەند بوو. ئەوا ئیستە‌ش لوولە کیشی گازی بۆ کراوه و به راستی یەکی له گەورەترین پێداویستیه‌کان واتە سووتە‌مەنی، کە دەوریکێ زۆر گرینگ له پاراستنی دارستانە‌کان و پێشکەوتندا هەیه، دابین بوو. بەلام کەم و کوویش کەم نییه. جێی سەر سوورمانە کە کانی سپیکه تەله‌فوننی لێ نییه! ئەمە گرفتیکێ گەورە‌یه بۆ ئەم گونده و به مۆبایل و تەله‌فوننی سەبار چارە‌سەر ناکرێت. هەر وەها ناوەرۆی ئەم ناوایە به رێک و پێکی چارە‌سەر نەکراوه. له بەر ئەوه‌ی پرۆژە‌ی به ناوی تەرحی هادی لێره جێ به جێ نەبوو، هەم پاک و پوختە‌یی ناوایی و هەم گرفتێ فازلاو و ناوەرۆ، سامان نەدراوه. به تاییەت به داخه‌وه بەشیک له ناوەرۆی دێ، دەپراتە نیو زریبار و بەراستی ئەمە بوو تە کارەساتیکێ ژینگه‌یی. بۆ گرفتێ پاک و خاوینی ناوایی، هەر چەند هەموو مالان سەتلی زبلیان له بەر دەرکە‌ی مالان داناهه و زبڵە‌کانیان دەرژیننە ئەو سەتالانە و ماشینی بەخشدارێ کۆی دەکاتەوه و له گوند دووری داخاتەوه، بەلام برێک له دانیشتوان له بەر هاوکاری نەکردن، بایەخی ئەوتۆ نادەنە خاوینی راگرتنی رووبەری ناوایی و شپەرە‌یی له نیو گوند دا دەبێنرێت. له باری پێداویستی دیکه‌وه، ئەم گوندی ئیمه، خانە‌ی تەندرووستی و ناوه‌ندی پزیشکی و داو و دەرمانی نییه و له‌وه بەهره سەرەتایه بێ بەشین. بینای خۆبندنگە‌شمان کۆنە و حەوشە‌ی نییه. ئەمسال ۲۴ قوتابی دەرسی تیدا دەخوینن. به داخه‌وه خۆبندن له بەر چەند هۆیکە کەم بایەخ بوو و به تاییەت کچان لەم بووارەدا زۆر ئەچەوسێنەوه. بنەمالە‌کان نامادە نین کچە‌کانیان بۆ دریزە‌ی خۆبندن، بۆ گوند و شوینی دیکه‌ بنێرن.

“مە‌لا ئەحمەد موسەنەفی”

ادامه ی مصاحبه "چیا" با .....

.....- هاوکاری نه‌کردنی زۆربه‌ی خه‌لک - نه‌بوونی سه‌روهت و سامان بۆ جی به جی کردنی به‌نامه و چالاکیه‌کان - که‌ش و هه‌وای ئه‌منی و گومانای - یارمه‌تی نه‌دانی ئورگانه‌هاوه‌ن ده‌سه‌لانه‌کان.

سوال: به نظر شما چرا با وجود حجم زیاد آتش سوزی جنگل‌های مریوان و سروآباد شاهد اقدام زیادی از طرف سایر تشکل‌ها نیستیم؟

حمزه محمدی: تخصص‌گرایی و تقسیم‌کار از شاخصه‌های اساسی جامعه جدید است. برهمنی اساس تشکل‌های زیست‌محیطی حساسیت و تمرکز بیشتری بر این موضوع و بطور کلی موضوعات و مسایل زیست‌محیطی دارند. در همین راستا انجمن سبز چیا فعالیت عمده و قابل‌تحسینی را با بهره‌گیری از توان، پتانسیل و تعهد اعضای خود انجام داده است. ناگفته‌نماند سایر تشکل‌های مردم‌نهاد سطح شهر نیز باید اعضای خود و سایر شهروندان را نسبت با این مخاطره جدی آگاه‌گردانند.

سوال: شما خود در مهار آتش‌سوزی جنگل‌ها نقش فعالی داشته‌اید، به نظر شما این انجمن تا چه حد برای مقابله با آتش‌سوزی جنگل‌های مریوان و سروآباد موفق عمل نموده است؟

دکتر باخویشی: در اینکه انجمن سبز چیا در مقابله و مهار آتش‌سوزی‌ها در هر زمان و مکانی در کوتاه‌ترین زمان و با ابتدایی‌ترین امکانات حضوری فعال داشته است شکی نیست. بسیاری از حریق‌ها را صرفاً با همت اعضا و امکانات ابتدایی مهار نموده‌اند. بسیاری از اعضای هیأت مدیره انجمن اگر چه عضو کمیته پیش‌گیری از حریق نیستند اما پیشاپیش سایر اعضا در مهار حریق پیشقدم هستند (هر چند این مهم می‌تواند سایر فعالیت‌های آن‌ها را تحت تأثیر قرار بدهد و نکته مثبتی نیست).

سوال: به نظر شما این انجمن تا چه حد برای مقابله با آتش‌سوزی جنگل‌های مریوان و سروآباد موفق عمل نموده است؟

ماموستا مردوخی: چالاک‌ی نه‌نجمه‌نی سه‌وزی چیا له مه‌ریواندا، له ئاستی کوژاندنه‌وه‌ی ئاگری دارستانه‌کان، یه‌کێ له چالاکیه دیار و سه‌رکه‌وتوانه‌کانه. له راستی دا، له چه‌ند سالی پیشودا توانیوانه هه‌ستی دلسۆزی و به‌رپررسی سه‌باره‌ت به ژینگه و به تابه‌ت کوژاندنه‌وه‌ی

ئاگری دارستان له دل و ده‌رونی زۆربه‌ی خه‌لکی شار و دی سه‌وز که‌ن.

سوال: عمده‌ترین انتقادهای وارده به انجمن سبز چیا به نظر شما چیست؟

دکتر باخویشی: هر مجموعه‌ای دارای نقاط قوت و ضعف مشخصی می‌باشد، انجمن سبز چیا هم مستثنی نیست. به‌طور خلاصه نکات زیر می‌تواند جزو نقاط ضعف انجمن محسوب شوند:

عدم سازماندهی اعضای انجمن در کمیته‌ها و کارگروه‌ها، بر اساس کارت‌های عضویت بالغ بر ۴۵۰ نفر در حال حاضر عضو انجمن می‌باشند، که پتانسیل انسانی درخور توجهی است.

عدم وجود کمیته‌ای به نام روابط عمومی جهت کانالیزه نمودن برخی مسایل انجمن؛ نظیر تعامل با نهادهای دولتی و مردمی، انفعال کمیته علمی انجمن که یکی از پایه‌های انجمن می‌باشد. با وجود تعدد حریق‌ها متأسفانه انجمن هنوز نتوانسته است حریق‌ها را به‌صورت مسأله مردم مطرح نماید؛ شاهد این مدعا عدم مشارکت اهالی برخی روستاهای اطراف محدوده‌هایست که حریق در آن‌جا وقوع یافته است. تعامل انجمن با سایر تشکل‌ها در سطح بالایی نیست.

سوال: ارزیابی شما از فعالیت‌های تشکل مردمی سبز چیا چیست؟ چه پیشنهاداتی برای بهبود روند فعالیت‌های این تشکل دارید؟

حمزه محمدی: هر انجمن و تشکلی را باید بواسطه عملکرد آن شناخت. انجمن سبز چیا از زمان شکل‌گیری از انجمن‌های بسیار فعال بوده است و کاملاً در راستای اهداف خود حرکت نموده است. این تشکل به لحاظ درون‌سازمانی از انسجام خوبی برخوردار است.

مشارکت فعالانه اعضا، عضو‌گیری، برگزاری مستمر مجمع عمومی سالانه، نهادمندسازی رویه دموکراتیک با چرخش و تغییر در ساختار درونی مدیریت تشکل، از ویژگی‌های برجسته تشکل می‌باشد. به لحاظ برون‌سازمانی و تعامل با مردم و سازمان‌های دولتی این انجمن فعالیت‌های چشمگیری داشته است. ضرورت حفظ محیط زیست بعنوان یک سرمایه اساسی با رویه‌های فرهنگ‌ساز این انجمن به بخشی از میان‌ذهنیت مردم بدل شده است. همچنین پراکتیزه کردن و ترغیب مردم به فعالیت عملی در راستای حفظ و نگهداری از سرمایه‌های زیست‌محیطی، از فعالیت‌های اساسی تشکل به حساب می‌آید.

انجمن سبز چیا با بهره‌گیری از فضای مجازی

اینترنت و ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی به خوبی توانسته است مردم را در جریان مخاطرات زیست‌محیطی قرار دهد.

انجمن سبز چیا در راستای تأثیرگذاری بیشتر باید بر بعد فرهنگی و ذهنی در کنارکنش‌های عینی تأکید کند. در این راستا می‌تواند با برگزاری سالانه‌ی همایش‌ها با محوریت مخاطرات زیست‌محیطی مریوان، به تبیین چگونگی حفظ محیط زیست و مخاطرات پیش‌رو بپردازد.

سوال: پیشنهادهای خود را برای پیشبرد بهتر فعالیتهای انجمن بیان کنید.

دکتر باخویشی: دایر نمودن کمیته روابط عمومی، تفکیک محیط‌های کاری اعضای هیأت مدیره از همدیگر، فعال نمودن کمیته علمی، افزایش مسؤلیت‌پذیری اعضا از جمله مواردی هستند که می‌توانند انجمن را در مسیر فعالیتش یاری دهند.

سوال: جناب آقای مردوخی، چرا از سوی روحانیون شاهد اقدام زیادی برای مقابله با آتش‌سوزی جنگل‌ها در سطح بحث در نماز جمعه نیستیم و پیشنهادهای شما برای درگیر نمودن این قشر تأثیرگذار چیست؟

ماموستا مردوخی: فه‌سه‌فه‌ی ناردنی ئاین له لایه‌ن خوای گه‌وره، دابین کردنی ژیانیکی پر له خۆشبه‌ختی و ئه‌من و ئاسایش بۆ خه‌لکیه.

ئه‌رکی ماموستایانی مزگه‌وت و به‌رپوه به‌رانی کاروباری ئاین، له‌م رۆژگار و کات و ساته‌دا، ئه‌وه‌یه که ئه‌و خه‌لکه تی بگه‌یه‌نن که هه‌ول بدن تا کۆمه‌لکایه‌کی مه‌ده‌نی و پر له به‌خته‌وه‌ری دروست بییت و هه‌مو مافه‌کانی ورد و دروشت پارێزراو بییت و به‌گوێره‌ی به‌نامه‌کانی خوای گه‌وره بییت. به‌داخه‌وه زۆربه‌ی ماموستایان به‌گوێره‌ی پیویست‌گرنگی ناده‌نه ئه‌و به‌رپرسایه‌تیه. بۆ نمونه له گونده‌کاندا گوێ ناده‌نه پاک و خاوینی و له گه‌ل نه‌نجمه‌نه‌کان هاوکاری شیاو ناکه‌ن.

له‌م سونگه‌وه له ماموستایانی به‌رپزنی مزگه‌وته‌کان داوا ده‌که‌ین له هه‌مو بواره کۆمه‌لایه‌تیه‌کاندا چالاک‌ی بنویتن. ده‌روون و ناخی ئه‌و خه‌لکه به‌هه‌ژین، با له هه‌موو بواریکدا ژینگه‌پارێز بن. به تابه‌ت نه‌هیلن بلیسه‌ی ئاگری بی ره‌حم، ژین و ژینگه و ژیوارمان هه‌ل لوشی و ناوچه‌که‌مان، کالایه‌کی بالاپۆشی ره‌ش بیوشی.

جۆلانە

سپهر

خوزگه من بيمه دره ختيك
 بۆ قوتابخانهی كچان،
 ئەو كچانهی وا ده خوینن
 بيمه سپهر بۆ ئەوان،
 ههر كچانی خویندهواره
 ميللهتی پى سهر كهوی
 تهربيهی منداڵ هيوایه
 پيشره ويمان بهر كهوی
 روژهه لاتيش روژی ههڵ دى
 خویندنی كچ هاته ناو
 جههله، تاريكه شهوی كورد
 خویندنیش، تيشكى هه تاو.

“مامۆستا پیره میرد”

دارستان دینامیتی بن کلکی تهقیه وه و،
 هه پرووش هه پرووش بوو.

چهند روژیک دواى ئەم رووداوه، کابرای
 راوچی بۆ ماسی گرتن، روشت بۆ كه نار چه می
 ئاواپی و، له سهر تاشه بهردیک وهستا و،
 فتیلهی دینامیته کهى ئاور دا و، ویستی
 بیخاته ناو چه مه که؛ به لام پای هه ل خلیسکا و
 دینامیته که به دهستی هه تهقیه وه و، بالی
 راستی له بنه وه هه ل ته کاند! ههر چه ند ئەم
 رووداوه هیچ پیوه ندیه کی به کوشتنی ریویه که
 به دینامیت نه بوو، به لام دانیشتوانی ئاواپی،
 هاتنه سهر ئەو برۆایه که ئەوهی به سهر
 راوچیه که دا هات، به بی هۆ نه بووه و ئەگه ر
 ئەو راوچیه، ئەو دینامیته ی له بن کلکی ئەو
 ریویه دا نه ته قاندایه، بۆ خویشی تووشی ئەو
 کاره ساته نه ده هات!!

وه رگی پان له فارسییه وه: ئەمین عه زیزی

کوشتنی ماسی و ریوی به دینامیت!!

عه زیز نه سین

له یه کی له ديهاته کاند؛ راوچیه که، به
 ته قانده وهی دینامیت، راه ماسی نه کرد و له
 مایشه وه، بریک مامر و که له شیرى هه بوو، که
 ریویه که هه موو شه وی هه لمه تی نه برده
 سه ریان و یه ک، دووانی لی نه خواردن.
 کابرای راوچی چه ند شه وی که به تفهنگ
 کیشکی بۆ کوشتنی ریویه که کیشا، به لام
 نه یوانی له ناوی بیات. بۆی له بهر ده رکه ی
 کولانه مریشه که کاند داویکی بۆ ریویه که
 نایه وه و به زیندوویی گرتی و بهستی به
 داریکه وه و هیئای بۆ مهیدانی ئاواپی و
 خه لکی له خۆی کۆ کرده وه. خه لکی ئاواپیش
 که له دهست ئەو ریویه به زال هاتبوون، ههر
 یه که و بۆ له ناو بردنی پيشنیاریکی ئەدا.
 بریک لایهنگری ئەشکه نجه و ئازار دانی
 بوون. بریکی تر ئەیان وت؛ به زیندوویی
 پیستی بکه نن. بریکیش لایهنگری کوشتنی
 به گوله یه ک بوون. یه کی له ديهاته یه کان
 نه یوت؛ ههر دوو چاوی ده ر بپینن و به کوپری
 له و جهنگه له دا به ره لای بکه ين. کابرای
 راوچی که خۆی ریویه که ی گرتبوو، به
 هیچکام له م پيشنیاران ه رازی نه بوو. چوو له
 ماله وه دینامیتیکی هیئا و ته پانده کونای ژیر
 کلکی ریویه که و گری نا به فتیله ی
 دینامیته که وه و ریویه که ی به ره لا کرد. ریوی
 بیچاره له حه بیه تدا، به راگردن به ره و
 جهنگه ل، هه ل هات. به لام پيش ئەوه ی بگاته

Taybetnamey xeberî-jîngeyî Çiya - Saîfî dûhem - Jimarey 44 - gelawij 2710

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: انجمن سبز چیا

زیر نظر شورای سرد بیری

همکاران این شماره: شاهر کریمیان - عدنان داستوار - امین عزیزی

چیا در ویرایش مطالب تا آنجا به اصل مطلب خدشه وارد نشود آزاد است.

مطالب چاپ شده الزاماً نظر گردانندگان نمی باشد.

مطالب خود را به صورت تایپ شده همراه با فایل آن ارسال فرمایید.

آدرس: مریوان - جنب میدان میوه و تره بار - تلفکس: ۰۸۷۵۳۲۵۰۹۷۲

http://www.chya.org

Email: green.chya@gmail.com

ماندوو نه بن ....

کاوه کردستانی

ماندوو نه بن کوره بیر سه‌وزه کانی له ناگر سوورتر، ماندوو نه بن کوره نازاکانی له ناگر به‌تیین تر، ماندوو نه بن کوره دلسوزه کانی شاخ و ههرد و کیوی و ئهم ولاته، بهر له‌وهی ئیوه بناسن پی‌یان وابوو هه‌تیونو و کهسیان نیه. به‌لام ئیستا شاخ و شریف، ناجی و نه‌مام، که‌مال و کهل، به‌روو و بیه‌زاد، دیار و ده‌وه‌ن، کاوه و کهو، بو به‌ک بران. هه‌ر هه‌موویان له‌یه‌ک شه‌ودا و به‌یه‌ک ژانیش له‌دایک بوون.

ئیستا بنه ده‌وه‌نه‌کانی شاخ و هه‌ردی می‌رگه درێژ، نه‌چی، هه‌نجیران، بایه‌وه، ده‌ره‌تفی و به‌رده ره‌شه، به‌رقروو، ده‌گاگا، ساوجی و سه‌ردوش، ده‌ره‌وه‌ران و کیکن، باراماوا و بندۆل روژیک چه‌ن جار چاویان به‌بینینی ئومید روون نه‌بیته‌وه، روژیک چه‌ن جار له‌گه‌ل عیرفان و عه‌دنان یه‌کتر نه‌گرنه باوش، روژیک چه‌ن جار له‌گه‌ل لوقمان فرمیسک نه‌پژن و روژیک چه‌ن جار له‌گه‌ل دوکتور له‌سه‌ر ئیش و ژانی سووتان قسه ده‌که‌ن.

ئیستا ئیتر ده‌وه‌نه‌کان خویان به‌هه‌تیو نازانن، شه‌وانیش به‌ته‌نیا ناخه‌ون، هه‌ر یه‌کیکیان سه‌ریان نه‌خه‌نه سه‌ر شانی ئومیده چکول و جه‌مال و له‌تیف و بیه‌روز و ئیره‌ج و کاک عه‌بدو‌لا هه‌لۆ ماندوونه‌ناسه‌کانی ده‌ره‌تفی، یه‌نیجه، به‌رده‌ره‌شه، له‌نجاو و کانی دینار و ...

ماندوو نه بن...

“لق نه‌بی چاوی له‌په‌ل بی!”

بانگتان نه‌که‌م

له‌م شوینه‌وه!

تاشه به‌ردی هاواری خۆم،

فری ته‌ده‌م بو‌ناو گوومی

مه‌نگ و کیبی... دل‌تانه‌وه!

ئه‌م بی ده‌نگی یه‌نه‌کوژن

ئه‌تان کوژی!

ئا... ئه‌م ته‌مه را نه‌مالن

خواش ون ته‌که‌ن!

لق نه‌بی چاوی له‌په‌ل و..

په‌لیش گه‌لای خوی بینی!

... ئه‌وا ته‌مرۆش،

له‌ناو ئه‌م ته‌مه‌دا

له‌خۆرنشینی چاوانتانا

کازیوه ته‌خوینه‌وه.....

“شیرکو بی‌که‌س”

شماره تماس: ۰۹۳۶۶۴۵۹۱۰۵

- از نیروی انتظامی می‌خواهیم، به‌هنگام ضبط محموله‌های سوخت قاچاق، از سوزاندن آنها خودداری نمایند و آن را به‌ارگانه‌های ذریبط تحویل نمایند، تا باعث تخریب محیط زیست و آلودگی نگردد و دوباره مورد استفاده قرار گیرد. (بابک)

سلاو و ریژ و ماندوو نه‌بوونی له‌هه‌موو ئه‌و که‌سانه ده‌که‌ین که له‌کوژانده‌وهی ناگری ده‌ره‌تفی دا، یارمه‌تیا داین. سپاس بو‌تیکرپای خه‌لکی ناوایی و مامۆستای ئایینی ده‌ره‌تفی.

(کومیتته‌ی ناگر کوژینه‌وهی ده‌ره‌تفی)

- از عموم مغازه‌داران بازارچه سر پوشیده تقاضامندم از ریختن زباله‌های داخل مغازه به داخل بازارچه خودداری کنند و کمی به فکر رفتگر زحمتکش داخل بازارچه باشند.

(یک مغازه‌دار)

- از شهرداری می‌خواهیم، به‌جای دوباره آسفالت کردن خیابانهایی که نیاز به آسفالت مجدد ندارند، به فکر کوچه‌های ویران شهر باشند! (جمعی از ساکنین بلوار معلم)

شورای آرد و نان، چرا به‌شوری بیش از حد نان در نانواپیه‌های سطح شهر رسیدگی نمی‌کنند؟

(یک شهروند)

رستوران و کباب ماهی جی ژوان

با کادری مجرب در خدمت همشریان و مشتریان گرامی می‌باشد

◀ دارای انواع غذاهای ایرانی

◀ آماده عقد قرارداد با ارگانه‌های دولتی

◀ تخفیف ویژه برای جمعیت ورزشکاران، مربیان و خانواده ورزشکاران

آدرس: مریوان - بلوار دریاچه - میدان بیسارانی

تلفن: ۰۸۷۵۳۲۶۶۸۰ و ۰۹۱۸۱۷۶۶۵۰۵

به‌بوئنه‌ی خه‌ساری گه‌وره‌ی، مه‌رگی ناواده‌ی دلسۆزی زمان و ئه‌ده‌بی کوردی و خه‌م خۆری نیشتمانی سه‌وز؛

کاک باقی سه‌فاری

له‌بنه‌ماله‌ی داخدارای ئه‌و به‌ریزه‌و، چالاکانی بواری فه‌ره‌نگی مه‌ریوان و تیکۆشه‌رانی بی‌سه‌وز و دۆستانی ژینگه‌پاریژ، سه‌رخۆشی ده‌که‌ین.

“ئه‌نجومه‌نی سه‌وزی چیا”

(با مدیریت هادی نیکخواه)

مریوان و سروآباد، همچنان در آتش می‌سوزند!!

تعداد آتش سوزی جنگلهای مریوان و سروآباد از مرز ۱۵۰ مورد گذشت. با کمال تاسف در دو هفته گذشته نه تنها از تعداد آتش سوزی جنگلهای کم نشده بلکه این آمار همچنان در حال افزایش است و وسعت جنگلهای محروق حدود ۶۰۰۰ هکتار برآورد می‌شود. آمار آتش سوزی دو هفته گذشته در جنگلهای مریوان و سروآباد به شرح زیر می‌باشد:

ردیف	نام محل	تاریخ	ردیف	نام محل	تاریخ
۹۲	اطراف روستای موسک	۸۹/۴/۲۱	۱۲۹	مابین روستاهای کیکن و ساوجی	۸۹/۴/۲۸
۹۳	اطراف روستای هنجیران	۸۹/۴/۲۱	۱۳۰	اطراف روستای ساوا	۸۹/۴/۲۹
۹۴	اطراف قبرستان دارسیران مریوان	۸۹/۴/۲۲	۱۳۱	اطراف روستای نی	۸۹/۴/۲۹
۹۵	اطراف روستای میرگه‌دریژ	۸۹/۴/۲۲	۱۳۲	اطراف روستای چاوگ	۸۹/۴/۲۹
۹۶	اطراف روستای میرگه‌دریژ	۸۹/۴/۲۳	۱۳۳	اطراف روستای نی	۸۹/۴/۳۱
۹۷	اطراف روستای ساوجی	۸۹/۴/۲۳	۱۳۴	تپه بازرگان	۸۹/۴/۳۱
۹۸	اطراف روستای باشماق	۸۹/۴/۲۳	۱۳۵	اطراف روستای ترخان آباد	۸۹/۴/۳۱
۹۹	اطراف روستای دره‌تفی	۸۹/۴/۲۳	۱۳۶	سه راه نی	۸۹/۴/۳۱
۱۰۰	اطراف روستای نچی	۸۹/۴/۲۳	۱۳۷	اطراف روستای ساوجی	۸۹/۵/۲
۱۰۱	اطراف روستای کیکن	۸۹/۴/۲۳	۱۳۸	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۲
۱۰۲	اطراف روستای بیله	۸۹/۴/۲۴	۱۳۹	کوههای اطراف رزاب	۸۹/۵/۲
۱۰۳	اطراف روستای درتفی	۸۹/۴/۲۴	۱۴۰	پشت محله کوره موسوی	۸۹/۵/۲
۱۰۴	پشت داسیران	۸۹/۴/۲۴	۱۴۱	اطراف روستای مرانه	۸۹/۵/۲
۱۰۵	روستای بایوه	۸۹/۴/۲۴	۱۴۲	اطراف روستای دورود	۸۹/۵/۲
۱۰۶	اطراف روستای ساوجی	۸۹/۴/۲۴	۱۴۳	پشت دانشگاه پیام نور مریوان	۸۹/۵/۲
۱۰۷	اطراف روستای کیکن	۸۹/۴/۲۴	۱۴۴	اطراف روستای هنجیران	۸۹/۵/۳
۱۰۸	اطراف روستای نچی	۸۹/۴/۲۴	۱۴۵	اطراف روستای باشماخ	۸۹/۵/۳
۱۰۹	اطراف روستای میرگه‌دریژ	۸۹/۴/۲۴	۱۴۶	اطراف روستای جژنی آباد	۸۹/۵/۳
۱۱۰	اطراف روستای سردوش	۸۹/۴/۲۵	۱۴۷	اطراف روستای دروران	۸۹/۵/۳
۱۱۱	پشت محله تازآباد	۸۹/۴/۲۵	۱۴۸	اطراف روستای رشه دی	۸۹/۵/۴
۱۱۲	اطراف روستای درتفی	۸۹/۴/۲۵	۱۴۹	تفریحگاه ملا قویی	۸۹/۵/۴
۱۱۳	اطراف روستای موسک	۸۹/۴/۲۵	۱۵۰	کوههای روستای هنجیران	۸۹/۵/۴
۱۱۴	کوه میراجی	۸۹/۴/۲۵	۱۵۱	اطراف روستای بایوه	۸۹/۵/۵
۱۱۵	روستای بایوه	۸۹/۴/۲۵	۱۵۲	چهار باغ	۸۹/۵/۵
۱۱۶	اطراف روستای کیکن	۸۹/۴/۲۵	۱۵۳	پیام نور	۸۹/۵/۵
۱۱۷	اطراف روستای دگاگا	۸۹/۴/۲۵	۱۵۴	بایوه (بار دوم)	۸۹/۵/۵
۱۱۸	کوههای دگاگا	۸۹/۴/۲۶	۱۵۵	هنجیران	۸۹/۵/۶
۱۱۹	اطراف روستای چاوگ	۸۹/۴/۲۶	۱۵۶	بایوه	۸۹/۵/۶
۱۲۰	اطراف روستای کیکن	۸۹/۴/۲۶	۱۵۷	لنج آباد	۸۹/۵/۶
۱۲۱	پشت محله چهار باغ مریوان (دوبار)	۸۹/۴/۲۶	۱۵۸	آلمانه	۸۹/۵/۶
۱۲۲	کوههای روستای کیکن	۸۹/۴/۲۷	۱۵۹	بایوه	۸۹/۵/۷
۱۲۳	کوههای روستای باشماخ	۸۹/۴/۲۷	۱۶۰	حسن آوله	۸۹/۵/۷
۱۲۴	اطراف روستای چاوگ	۸۹/۴/۲۷	۱۶۱	بایوه	۸۹/۵/۷
۱۲۵	پشت روستای نی	۸۹/۴/۲۸	۱۶۲	قلعه جی	۸۹/۵/۷
۱۲۶	کوسلان	۸۹/۴/۲۸	۱۶۳	ساوجی	۸۹/۵/۷
۱۲۷	کوههای اطراف سروآباد	۸۹/۴/۲۸			
۱۲۸	پشت پادگان مریوان	۸۹/۴/۲۸			

به بی دهنگ بوونمان، به شداری له سووتاندنی دارستانه کاندانه کین!

خه لیل خاوه ریان

باریان جی دپلن و دهروون له دژی ناگری قین و نه فرته بهر بهر کانی و بهر خۆدان ده کهن و نایه لن په ره بستینی و زور جاریش ئهم بهر یزانه له کاتی ناگر کوژانه وه دا ژیانان ده کهویه ته مه ترسیه وه تووشی کاره سات ده بن بو نمونه کاک ئومیدی حوسه یین زاده مار پیوهی داوه و کاک سه مه دی وه ته ن دووست په لی دار گوژی به در که وه داویه له چاوی و ده یان نمونه ی هاو چه شنی تر.

هه موومان باش ده زانین سالانی پیشوو دارستانه کان وه کوو گه لاجار له لایه ن گووند نشینانه وه ده پاریزرا، ده با ئیستاش هه موومان له گه ل ئه ندامانی بیر سه وزی چیدا به یه کدلی و یه کگر تووی به هانای سروشت و دارستانه کانه وه برۆین و وه کوو سه یرانگا و سه سه وزیه ک که مولکی هه موومانه له سووتان بیاریزین. چون سووتانی دارستان کاره ساتیکی سامناکه که زیانه کی له داهاتوویه کی نزیکدا بهرۆکی یه ک به یه کی هه موومان ده گریته وه و سالانی ئاینده له جیاتی سروشتیکی جوان و سه سه وز، ته نیا بیابانیکی وشک و خالی چاوه پروانمان ده کات. هه موومان سوود و قازانج له سروشت و دارستان وهر ده گرین بائیر خۆمان له ئاست ئهم جینایه ته که چه ند سالیکه رووی کردوه ته سه ر دارستانه کان به که مته رخه م نه زانین و به بی دهنگ بوونمان به شداری له سووتاندنی دارستانه کاندانه کین.

له کۆتایی دا پیویسته بلیم: [به راستی که سیپک که له ئاست سووتانی تاقه داریک کهم ته رخه مه و خوی به بهر پرسیار نازانی ناراسته و خۆ یارمه تی ئهو که سانه ئه دات که ناگر له دارستانه کان بهر ئه دهن].

گرنگن له سروشت ته نیا مولکی ئه ندامانی ئه نجومه ن سه وز و ئیداره ی سه رچاوه سروشتیه کان (منابع طبیعی) نیه. به لکو مولکی هه موو مروقیه تی و ته واوی گیانله به رانه.

باشه ئیستا که ناگری نه زانی بهر ده بیته گیانی سه وزی دارستانه کان، له کوپن ئه وانیه له روژانی پشودا خوشترین کاته کانیان له نیو دلی سروشتدا به سه ر ده بن؟ مه گه ر هه ر ئیوه نین که له ژیر سیبه ری داره کاندانه ماندوویی تان دهر ده کهن و به سه مای لق و په لی سه وزی داره کان چاوانتان مه ست ده کهن؟ مه گه ر هه ر ئیوه نین میشتکان به دهنگی مۆسیقای بولبولانی سه رداره کان ئوقره ده گری؟ هه ر ئیوه نین له سه سه وزیه کان یاری ده کهن و گوڤه ند و شادی ده گیرن؟

به داخه وه ته نیا به شیکی زور کهم له هاوولاتیان ویژدانیان ده هه ژیت و دارستانه کان به مولکی خویان ده زانن و سووتانی سروشته سه سه وزه که یان ئازاری ویژدانیان ده دا و به هانایه وه ده روون که ژماره یان زور نیه.

با باش بزانیان هیچ کام له ئه ندامانی ئه نجومه ن سه وز موچه و پاره له هیچ کهس و لایه نیکه وه وهر ناگر تا سروشت و ژینگه بیاریزن، به لکوو به روحنیکی خۆبه خشانه و به ههستی خۆشه ویستی نیشتمانه وه کار و

کاتیکی مروقی پیووس ده گری

به ده سه تیه وه وده یه ویت و تاریک له مه ر سروشت و ژینگه وه بنووسیت، له راستیدا ئه وه نده ناحه قی و جینایه تی مروقی له به رانه ر ژینگه و سروشته که یدا ده بینی که نازانی له کوپه ده ست پی بکات و چی بنووسیت.

له ماوه ی ئهم دوومانگه ی دوا ییدا زور تر له ۱۶۰ جار له لایه ن ناحه زانی سروشت و سه سه وزیه وه، ناگری قین و نه فرته بهر دراوه ته جه سته ی زامداری دارستانه بی نازه کانی ئهم ده قه ره و نزیکه ی ۶۰۰۰ هیکتاری لی سووتاهه. دیاره له م کارساته سامناک و دل ته زینه دا هه زاران گیانله بهر بوونه ته قووربانی و هه زارانی تریش مه جبوور به هه لاتن بوون و دار و ده وه نه کان هه مووی سووتاون و گژ و گیان بوونه ته خۆله میش.

نامه ویت باسی سوود و قازانجی دار و دارستانه کان بکه م. به لکوو لیپه دا ئهو پرسیاره دپته گوپی که بوچی هاوولاتیان له ئاست سووتاندنی دارستانه کاندانه بی دهنگ؟! مه خابن زور به ی زوری هاوولاتیان له وه لامی ئهم پرسیاره دا ده لین: خۆ ئیمه مه ئمووری جهنگه لبانی نین، کی پاره و موچه که ی ده خوات با ئه وه بچیت بی کوژینه ته وه. به راستی جیگای سه ر سوورمانه گه ر سه رنج به دین له وهرزی به هار و روژانی پشودا هه ر ئهم هاوولاتیانه دارستان و سه یرانگاگان ده که نه هه وارگه ی سه یران و رابواردن و یاری کردنیان و له وهرزی گه رمادا بو فینک بوونه وه راده که نه ژیر سیبه ری داره کان!!

له وه لامی هاوولاتیاندا پیویسته بلین: بهر یزان ژیانی ئیمه وئیوه ش به نده به سروشت و ژینگه که مان و دارستانه کانیش که به شیکی